

УДК 929:51(091); 929:51(092)

НАУКОВІ МАТЕМАТИЧНІ СЕМІНАРИ У ЛЬВІВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ У 1894 – 1919 РОКАХ: КЕРІВНИКИ, УЧАСНИКИ, ТЕМАТИКА ДОПОВІДЕЙ

Олена ГРИНІВ, Ярослав ПРИТУЛА

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська 1, Львів, 79000
e-mails: ohryniv@gmail.com, ya.g.prytula@gmail.com*

Описано історію математичного семінару у Львівському університеті, подано інформацію про керівників математичного семінару, про студентів, які робили доповіді на семінарі, описана тематика доповідей.

Ключові слова: Львівський університет, університет Франца І, Францисканський університет, науковий семінар, математичний семінар, Юзеф Пузина, Серпінський, Володимир Левицький.

Організація наукових семінарів на філософському факультеті Львівського університету розпочалась з 1850 року. Тоді філософський факультет з підготовчого (до навчання на інших факультетах) став науковим факультетом, який готував вчителів для середніх шкіл. Предмети колишнього філософського факультету перейшли в програми восьмикласних гімназій, навчання в яких закінчувалось іспитом на атестат зрілості.

Першим в університеті був філологічно-історичний семінар. Він був організований на підставі статуту з 23 вересня 1852 року. З нього виділилися семінари: історичний, класичної філології, германістики (1871), польської мови і літератури (1876), руської (української) мови (1877). Математичний семінар діяв згідно з розпорядженнями Міністерства з 1 грудня 1893 року та 3 травня 1904 року.

Серед учасників семінару виділилися ті, хто брали участь в організації роботи семінару — хронікери семінару, ті, хто на підставі зроблених наукових досліджень отримали докторські ступені, а також ті, хто стали відомими професорами у галицьких гімназіях.

Далі подамо інформацію про керівників математичного семінару, про студентів, які були хронікерами семінару, які здобули докторські ступені у галузі математики

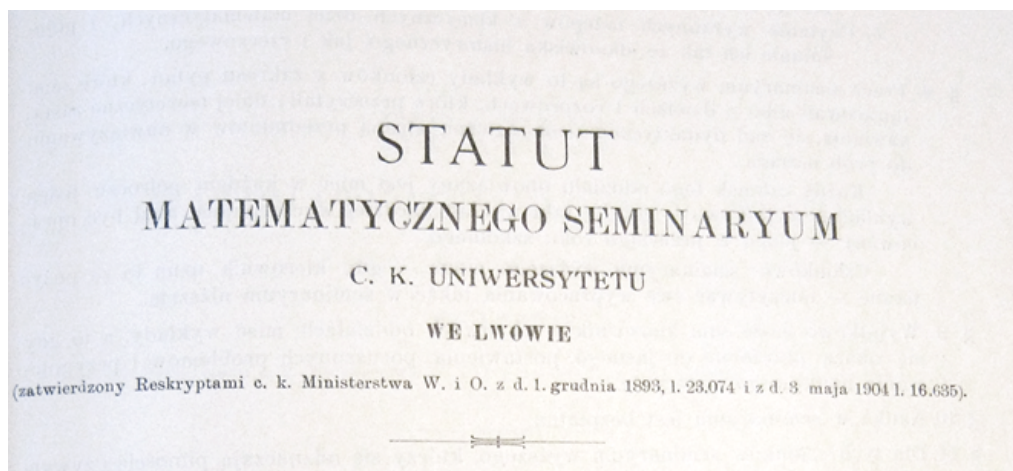

Рис. 1. Статут математичного семінару

у цей період, а також про студентів, учасників семінару, праці яких збереглися в архівах або були опубліковані.

1. ОРГАНІЗАЦІЯ МАТЕМАТИЧНОГО СЕМІНАРУ

Семінар працював згідно з затвердженим міністерством статуту. Його завдання — “заохочення студентів до самостійних пошуків в математиці, а також ґрунтовного вивчення тих розділів математики, яких у звичайних викладах тільки коротко згаданих або їх не було”. Семінар складався з двох відділів: нижчого семінару та вищого семінару. На нижчому семінарі розглядалися практичні вправи з тем, які викладалися на лекціях. Учасники цього семінару зобов’язані були опрацювати рекомендовану літературу та виконувати домашні вправи. Кожний студент філософського факультету, який вивчав математику, міг бути учасником нижчого семінару. Для участі у вищому семінарі потрібен був дозвіл професора – керівника семінару. Праця учасників вищого семінару полягала в підготовці доповідей і рефератів з своїх наукових досліджень. Кожен учасник протягом семестру (чи року) повинен був зробити доповідь на семінарі.

Семінари відбувалися по дві години щотижня. Навчання на семінарах було безкоштовним, учасники вищого семінару, які досягли особливих успіхів, отримували стипендію (не більше 5 студентів кожного семестру). Керівник семінару отримував окрему оплату.

Появі математичних семінарів передували практичні заняття з математики введені у 1889 році. Їх вперше ввів професор Юзеф князь Пузина (Józef Puzyna) [1]. Ці практичні заняття переросли в математичні семінари.

Засновником семінарів був також Ю. Пузина. У 1893/94 навчальному році він керував вищим і нижчим семінарами. У зимовому семестрі у вищому семінарі брали участь 10 студентів, у нижчому – 18, у літньому – 9 і 13, відповідно [2, ч. II, с. 389].

Дві роботи учасників семінарів цього року були опубліковані. Згодом керівниками семінарів були професори – Ян Раєвський (Jan Rajewski), Марцін Ернст (Marcin Ernst), Вацлав Серпінський (Wacław Sierpiński), а саме: нижчий семінар проводили Я. Раєвський (1904 – 1906), М. Ернст (1907 – 1908), В. Серпінський (1908 – 1911). У 1911/12 навчальному році вищим семінаром керував В. Серпінський, а Ю. Пузина – нижчим. Далі Ю. Пузина знов керував вищим, а В. Серпінський – нижчим семінаром. З 1915 до 1919 Ю. Пузина провадив обидва семінари. У 1914 – 1915 році в час російської окупації Львова університет не працював.

Наявність наукових семінарів визначала науковий рівень дисципліни в університеті і по суті семінар був структурною одиницею університету. У квітні 1905 року математичний семінар отримав фінансування 3 000 крон на 5 років для створення бібліотеки книг з математики та математичної фізики. Значна частина цих книг разом з книгами, подарованими Ю. Пузиною, є до цього часу в кабінеті математичної літератури на механіко-математичному факультеті.

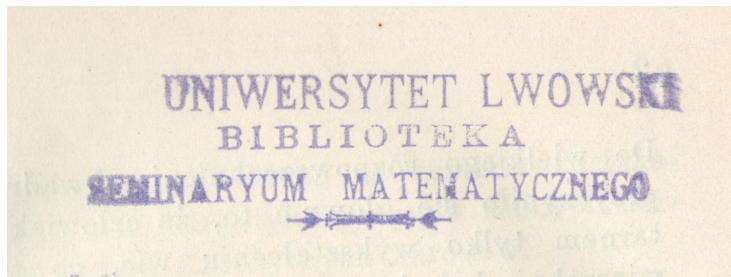

Рис. 2. Штемпель бібліотеки математичного семінару

У жовтні 1899 року було організовано математично-фізичне коло студентів математиків, фізиків та астрономів, які навчалися у Львівському університеті. Це товариство мало свою структуру, студентське керівництво, свою бібліотеку, на засіданнях заслуховували реферати студентів, видавали скрипти лекцій. У засіданнях брали участь і професори факультету [3].

Тут будемо згадувати також тематику рефератів учасників семінару на засіданні Кола.

2. КЕРІВНИКИ СЕМІНАРУ

Юзеф Пузина (19.03.1856, Новий Мартинів, Івано-Франківщина – 30.03.1919, Станків, Львівщина) навчався в університеті у Львові (1875 – 1883) і Берліні (1883/84); ступінь доктора філософії отримав 1883; з 1885 доцент, 1889 надзвичайний професор, 1892 звичайний професор Львівського університету; у 1904 – 1905

— ректор Львівського університету. Прочитав у Львівському університеті понад 30 курсів різної тематики [1].

Вацлав Серпінський (14.03.1882, Варшава – 21.10.1969, Варшава) навчався в 1900 – 1904 роках в університеті у Варшаві, де здобув ступінь кандидата наук, ступінь доктора філософії в 1906 в Кракові; після габілітації в 1908 доцент, з 1911 — надзвичайний професор Львівського університету; у 1914 – 1917 роках інтернований в Росії, з 1919 року професор Варшавського університету. Започаткував курси з нових розділів математики: теорії множин і теорії функцій дійсної змінної (міра та інтеграл Лебега) [4].

Ян Раєвський (14.05.1857, Баличі Нагірні – 30.12.1906, Львів) навчався у Львівському університеті, отримав ступінь доктора філософії у 1886 році; викладав у гімназіях Львова та Станіславова; у 1890 – 1900 у Вищій Промисловій Школі у Кракові; з 1900 року – надзвичайний професор математики у Львівському університеті; читав курси з основних розділів математики [5].

Марцін Ернст (04.03.1869, Варшава – 04.06.1930, Львів) навчався в університетах Берліна та Відня; у 1896 році у Берлінському університеті отримав ступінь доктора; у 1897 – 1908 асистент при обсерваторії Політехнічної школи у Львові, з 1900 – приват-доцент астрономії, у 1907 надзвичайний професор, а з 1912 року – звичайний професор Львівського університету; читав курси з астрономії, математики та математичної географії [6].

3. ХРОНІКЕРИ ВИЩОГО СЕМІНАРУ

Професор, який керував вищим семінаром, призначав одного з учасників семінару для ведення хроніки семінару продовж семестру чи навчального року. Протягом 1894 – 1910 років хронікерами були 20 студентів філософського факультету [7]. Першим з них був Володимир Левицький.

Володимир Левицький (Włodzimierz Lewicki, 31.12.1872, Тернопіль – 14.07.1956, Львів) навчався в університетах у Львові (1890 – 1894), Геттінгені (1901), Берліні (1901 – 1903); професор у гімназіях Тернополя (1896 – 1903), Львова (1903 – 1914); інспектор середніх шкіл (1919 – 1924), інструктор математики і фізики в гімназіях (1924 – 1928), викладач Українського таємного університету (1920 – 1925), професор Львівського університету (1940 – 1941, 1944 – 1953), дійсний член НТШ (з 1899), заступник голови (1926 – 1932), голова НТШ (1932 – 1939). Першу доповідь на семінарі зробив у 1892 році “*Теорія загальної періодичності*”. Праця з 1893 року “*Про симетричні вираження з вартостей функцій mod m* ”, була опублікована українською та польськими мовами. Це була перша в історії наукова стаття з математики, надрукована українською мовою ([8, 9]).

Ян Залуський (Jan Załuski, 15.08.1869, Цішанув – 28.12.1906, Львів) навчався в університеті у Львові (1889 – 1893, 1894 – 1895); асистент кафедри експериментальної фізики (1895 – 18??), професор гімназії у Ярославі, Станіславові та Львові. Виконана на семінарі праця “*Про певний спосіб зображення спільних нульових місць двох алгебраїчних рівнянь*” була опублікована у 1897 році [10]. На семінарі мав також доповідь “*Про групу трансформацій одної змінної (за Лі)*” [11].

Михайло Рибачек (Michał Rybaczek, 11.11.1874, Оріховець – 22.05.1926, Львів) навчався в університеті у Львові (1892 – 1896); професор гімназії в Коломиї та філії академічної гімназії у Львові; у 1917 – 1919 роках був її директором, член НТШ з 1909 року. На семінарі підготував праці “*Теорія Галуа*” та “*Основні положення теорії характеристик*” (1896) [12, спр. 1270, 1271]. Опублікував працю “*Львівська будова математичних доказів*”, Коломия, 1902, 26 с.

Францішек Слушкевич (Franciszek Słuszkiewicz, 10.10.1875, Сянок – 28.02.1944, Сянок), навчався в університеті у Львові (1894 – 1898) асистент кафедри математики (1898 – 1899), професор гімназій в Ярославі (1900 – 1906), Бохні (з 1906).

Роман Ямругевич (Roman Janrógewicz, 19.07.1877, Самбір – після 1932) навчався в університеті у Львові (1895 – 1899), у 1904 році отримав ступінь доктора філософії, докторська праця “*Про найменші поверхні*” (промотор Ю. Пузина), професор гімназій в Сяноку, Бохні, Кракові, Львові. Автор підручника “*Geometria pogladowa . . .*”. У 1932 році вийшов на пенсію.

Ґустав Клодніцький (Gustaw Kłodnicki, 21.04.1876, Кишинів – ??) навчався в університетах у Києві (1894 – 1897), Кракові (1897 – 1898), Львові (1898 – 1899); мав доповідь “*Ангармонічні властивості еліптичних кривих 3-го степеня*” на IX з’їзді польських лікарів і природників (1900); у 1912 році був прийнятий на III рік духовної семінарії у Кракові, публікував статті з філософії та теології.

Дмитро Вайцович (Dimitr Wajcownic, 27.10.1877, Меджибіж – після 1936) після закінчення університету у Львові в 1901 році, викладав математику та фізику у гімназії в Стрию; на IV курсі написав семінарську працю “*Застосування еліптичних функцій до кривих 3-го і 4-го степеня*” [12, спр. 1505].

Казимир Струтинський (Kazimierz Strutyński, 02.01.1878, Копиченці – ??) навчався в університеті у Львові; після складання вчительського іспиту у 1903 році, вчив математику і фізику в гімназії у Коломиї, з 1909 року в IV гімназії у Львові, автор низки підручників, зокрема “*Арифметика і геометрія*” (1924).

Антоній Ломніцький (Antoni Lomniczki, 17.01.1881, Львів – 03.07.1941, Львів) навчався в університеті у Львові (1899 – 1903) та Геттінгені (1906 – 1907); доктор філософії (1903), в 1907 – 1920 професор VII гімназії у Львові, з 1920 професор II кафедри математики у Львівській політехніці, автор численних підручників для гімназистів та студентів. Мав доповіді на вищому семінарі “*Про колінеації плоских систем*” (1901/02) [12, спр. 1147], “*Конформні відображення*” (1903) [12, спр. 1146], яка стала його докторською працею. Також доповідав на засіданнях Кола математично-фізичного “*Про симетричні функції*”. У 1941 році розстріляний німцями на Вулицьких пагорбах у Львові разом з іншими польськими професорами [4].

Владислав Жлобіцький (Władysław Żłobicki, 03.04.1880, Біла (біля Тернополя) – 15.10.1942, Варшава) навчався в університеті у Львові (1899 – 1903), асистент кафедри фізики (1903 – 1905), професор гімназій в Кракові, Львові, шкільний інспектор у Любліні, директор департаменту в Міністерстві освіти у Варшаві. Автор шкільних підручників з природи, фізики та хімії. На семінарі у 1901/1902 н. р. мав доповідь “*Про ряди Фур’є*” [12, спр. 1425 а], на засіданні Кола математично-фізичного – “*Про нескінченні ряди*” (1900).

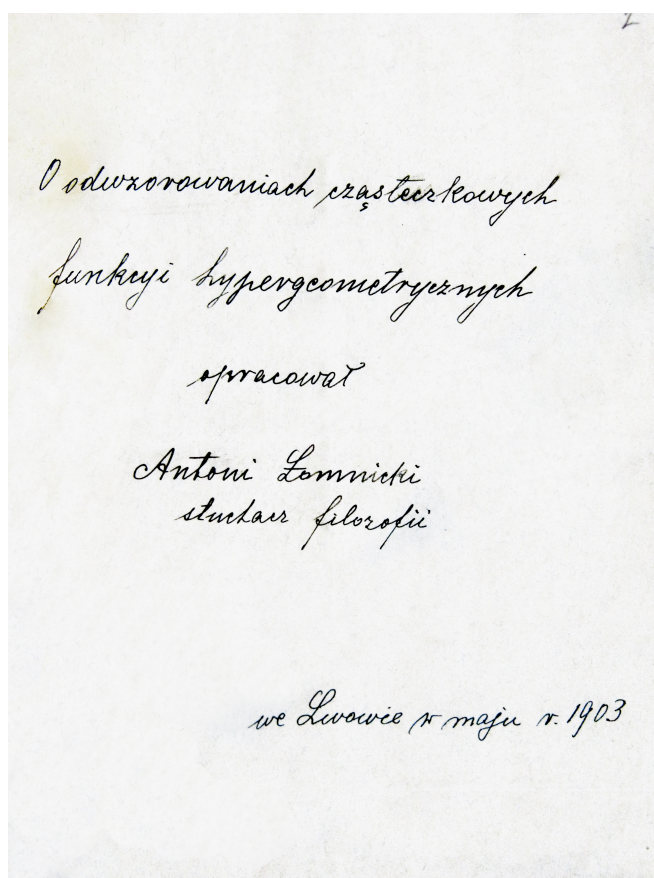

Рис. 3. Титульна сторінка докторської праці Антонія Ломницького

Никифор Омелян Садовський (Nicefor Emelan Sadowski, 14.06.1884, Тернопіль – 06.1935, Тернопіль) навчався в університеті у Львові (1902 – 1906), в 1907 – 1908 викладав математику та фізику в Українській гімназії у Перемишлі, з 1910 – в польській гімназії в Тернополі; з 1922 року дійсний член НТШ. Свої дослідження розпочаті на семінарах продовжив і публікував у повідомленнях гімназії та у виданнях НТШ ([13, 14]).

Юзеф Насельський (Józef Nasielski, 19.03.1882 – 22.10.1914, Житковіце) навчався в університеті у Львові, після складання вчительського іспиту 15.11.1907 викладав математику та фізику в гімназії в Бережанах; загинув під час Першої світової війни.

Юзеф Орловський (Józef Orłowski, 11.03.1884, Гарта – ??) навчався в університеті у Львові, з 01.02.1907 до 01.11.1908 асистент в університеті; професор в

гімназіях в Ярославі, Львові та Познані; викладач геометрії в університеті у Познані.

Еразм Ішковський (Erazm Iszkowski, 03.12.1884, Самбір – 1918, Новий Сонч) навчався в університеті у Львові; професор гімназій у Львові та Новім Сончі.

Адам Патрין (Adam Patryn, 25.07.1887, Горлиці – 1939) навчався в університеті у Львові (1905 – 1909); асистент кафедри астрономії та вищої геодезії у Львівській Політехнічній школі (1910), з 1911 року професор гімназій у Стрию, в 1916 році отримав ступінь доктора філософії в галузі математики за працю “*Дослідження функцій, які є розв’язками рівняння $(1 - x)^m \Phi(x) + x^m \Psi(x) \equiv 1$* ” (протор Ю. Пузина). Був у керівних органах товариства Коло математично-фізичне.

Ізидор Обергардт (Izydor Oberhardt, 22.11.1888, Львів – 15.03.1938, Москва) рік навчався у Політехнічній школі у Львові, далі продовжував навчання в університеті, де вивчав в основному хімію; в час I світової війни попав у російський полон; проживав в Іркутську і викладав в тутешньому університеті, у 1935 році отримав ступінь доктора медичних наук; в 1936 році був засновником Московського фармацевтичного інституту, у вересні 1937 року арештований і 15 березня 1938 року розстріляний.

Отто Нікодим (Otto Nikodym, 13.08.1887, Заболотів, біля Коломиї – 04.05.1974, Ютіка США) навчався в університеті у Львові, після складання вчительського іспиту викладав математику та фізику в гімназії в Бережанах (31.08.1911 – 28.04.1913) та в IV реальній гімназії в Кракові; отримав ступінь доктора філософії в Ягеллонському університеті (1924), викладав в університетах Кракова, Варшави; у 1946 році виїхав до Бельгії, а згодом до США, де продовжив читати лекції. Брав участь у семінарі, де керівником був В. Серпінський, а також мав доповіді на засіданнях Кола математично-фізичного “*Кілька уваг про нескінченно великі і нескінченно малі*”, “*Основні поняття з теорії границь*” (1906).

Казимира Кауцька (Kazimiera Kaucka, 04.03.1887, Бережани – ??) навчалася в університеті у Львові, викладала математику, фізику, хімію в гімназіях у Хелмно та жіночій гімназії ім. Марії Конопницької у Варшаві.

Владислав Ліхтенберг (Władysław Lichtenberg, 27.03.1890, Львів – 02.12.1957, Рязів) навчався в університеті у Львові; асистент кафедри експериментальної фізики (1914 – 1915), асистент кафедри сферичної астрономії та вищої геодезії Львівської політехніки (1918 – 1928), професор математики і фізики у IV гімназії Львова. Мав численні доповіді на семінарі В. Серпінського та на засіданнях Кола . . . , зокрема “*З теорії визначених інтегралів*” (1911), “*Про основну властивість кривих Жордана*”.

Станіслав Рузевич (Stanisław Ruzewicz, 29.08.1889, Підстаї, біля Коломиї – 11.07.1941, Львів) – навчався в університеті у Львові (1908 – 1913) та Геттінгені (1913 – 1914), доктор філософії (1913), навчав математики в гімназіях у Ланцуті та Львові, з 1918 доцент, надзвичайний професор (1921), звичайний професор (1924 – 1934) в університеті, 1934 – 1939 керівник кафедри і ректор (1939) у Вищій школі міжнародної торгівлі у Львові. 11 липня 1941 року арештовали німці та наступного дня розстріляли. Активний учасник семінару В. Серпінського, мав доповіді на засіданнях Кола “*З теорії інваріантів*” (1911), “*Про ряди Фур’є*” (1912) [3].

4. ДОКТОРАНТИ ЮЗЕФА ПУЗИНИ [15]

До 1919 року студенти, які закінчували навчання у Львівському університеті отримували, або лише “абсолюторіум” – документ, в якому зазначували прослухані курси, або здобували науковий ступінь доктора філософії з певної галузі науки. Для допуску до здачі докторських іспитів потрібно було подати наукову працю, яку рецензували два професори та рекомендували до складання докторських іспитів. Майже всі здобувачі докторських ступенів з філософії в галузі математики свої наукові праці виконували на семінарах Ю. Пузини та В. Серпінського.

Першим доктором філософії під керівництвом Ю. Пузини став у 1891 році В. Левицький. Для допуску до докторських іспитів він подав семінарську працю [8] і пізніше надруковану працю [16].

У 1901 році подав для розгляду докторську працю “*Права руху маятника*” [17] **Клим Глібовицький** (Klemens Hlibowicki, 04.01.1875, Махнівка, Бережанський повіт – 24.04.1907, Куликів). Навчався у Львівському університеті у 1892 – 1896 роках, в 1896 – 1898 викладав у гімназії у Тернополі, а з 1898 року в українській гімназії в Перемишлі. На семінарі Ю. Пузини він написав ще одну працю “*Теорія алгебраїчних чисел*” [12, спр. 408]. На підставі поданої праці його допустили до докторських іспитів, однак за станом здоров’я до них не приступив [18].

Докторські праці хронікерів семінару Антонія Ломницького та Романа Ямругевича були підготовані на семінарі Ю. Пузини: “*Про комфортні відображення*” і “*Про найменші поверхні*”.

Людвік Гординський (Ludwik Hordynski, 08.04.1882, Ряшів – 07.02.1920, Львів) навчався в університетах у Львові (1900 – 1904), в Парижі (1908/09, 1913/14), отримав ступінь доктора філософії в 1907 році. Його наукова праця “*Про частково перетворені визначники*” була результатом дискусії на семінарі та опублікована [19]. Л. Гординський навчався в університетах у Львові та Парижі, викладав в 1911/12 у Політехнічній школі у Львові.

Адам Максимович (Adam Maksymowicz, 19.11.1880, Ланьцут – 07.01.1970, Львів) з 1898 року навчався 8 семестрів в університеті в Кракові і 2 семестри у Львові, на семінарах виконав 7 наукових праць. Докторською працею стала “*Гармонічні функції довільної кількості незалежних змінних*”, яку подав у 1908 році. Складання докторських іспитів закінчив у 1910 році. У 1902 – 1906 асистент кафедри фізики, з 1919 доцент кафедри математики Політехнічної школи у Львові.

Після закінчення гімназії у 1899 році у Кракові **Антоні Вільк** (Antoni Wilk, 19.12.1876, Плавовіце – 17.02.1940, Краків) вивчав математику та фізику в Ягеллонському університеті. Вчительський іспит склав у 1906 році у Львові. У 1909 році у Львівському університеті отримав ступінь доктора філософії. Рецензентом і промотором його наукової праці “*Нарис з теорії інтегралів Коші*” був Ю. Пузина.

Докторська праця **Абрагама Готтфріда** (Abraham Gottfried, 07.03.1883, Бучач – ??) складалась з двох частин “*Дії з надуювними числами*” [12, спр. 423] “*Дві спроби досліджень степеневих рядів з надуювними аргументами*”. Перша частина – це наукова праця виконана на семінарі Ю. Пузини. Ступінь доктора філософії був наданий у 1910 році.

А. Готтфрід після складання вчительського іспиту у 1908 році викладав у II державній гімназії у Станіславові.

Стефан Мазуркевич (Stefan Mazurkiewicz, 25.09.1888, Варшава – 19.06.1945, Гродзкік біля Варшави) після закінчення гімназії у Варшаві та склання іспиту на атестат зрілості в Кракові, навчався в університетах у Мюнхені, Геттінгені та Львові. Брав участь у семінарі В. Серпінського.

У поданій у 1913 році докторській праці “Додатки до теорії...” С. Мазуркевич розглядав властивості неперервних кривих, які заповнюють квадрат. Довів, що ці криві мають всюди щільну множину потрійних точок. Промотором був Ю. Пузина, оскільки тоді В. Серпінський не був звичайним професором.

Під час навчання в університеті **Станіслав Рузевич** брав участь у семінарах Ю. Пузини та В. Серпінського. Результатом роботи на семінарі були праці надруковані у 1911 – 1912 роках ([20, 21, 22]). Ці результати були викладені у 1913 році в докторській праці “Додаток до диференціального числення”, де розглядаються диференціальні властивості неперервних функцій.

У 1912/13 році Станіслав Рузевич був керівником Кола математично-фізичного, де мав реферат з основ диференціального числення (26.01.1913).

Останнім доктором філософії Ю. Пузини став **Адам Патрин**. У грудні 1915 року він подав до ради філософського факультету наукову роботу, яку рецензенти визнали достатньою для допуску до докторських іспитів. Після складання іспитів на “відмінно” у 1916 році отримав ступінь доктора філософії в галузі математики.

5. ВИЩИЙ СЕМІНАР ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВАЦЛАВА СЕРПІНСЬКОГО У 1911 – 1912 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

У 1911 році В. Серпінський був номінований надзвичайним професором Львівського університету і згідно зі статутом міг бути керівником вищого математичного семінару. У звіті поданому 9 липня 1912 року Ю. Пузиною і В. Серпінським до Міністерства культури та освіти описано тематику доповідей на вищому семінарі і перелік відзначених учасників семінару [23].

Робота вищого семінару у цьому році мала на меті ввести учасників семінару в модерні розділи теорії функцій і теорії множин, зокрема ознайомити з новими працями Георга Кантора, Анрі Лебега, Еміля Бореля, Рене-Луї Бера, Уліссе Діні, Еміля Пікара та ін.

У зимовому семестрі були виголошені такі доповіді:

Станіслав Рузевич: “Про подвійні ряди”, “Про один клас степеневих рядів зі скрізь щільними точками збіжності і розбіжності на їхньому колі збіжності”, “Про один на його колі збіжності всюди розбіжний степеневий ряд з не нуль збіжними членами”, “Елементарне доведення однієї теореми Бріаншона”, “Про один всюди розбіжний ряд”.

Владислав Ліхтенберг: “Про одну неперервну функцію з всюди щільними максимумами і мінімумами”, “Про один ряд неперервних функцій, які всюди щільно абсолютно і всюди щільно збіжні”, “Про антинонїю Рішарда”, “Про трансфінїтну індукцію”, “Про криві Пеано”.

Миколай Нич: “Про одну не диференційовну функцію”. “Про одну систему функціональних рівнянь, яка визначає неперервну всюди осцилюючу функцію” (Mikołaj Nycz, (01.03.1886, Оброшин – ??), син селянина з Оброшина).

Юзеф Ваніц: “Теорема Кантора про тригонометричні ряди” (Józef Wanic (19.08.1887, Старе Село – 16.05.1947, Кросно) у 1924 – 1939 викладав математику в Кросно).

Тадеуш Чезовський: “Про систему з функціональних рівнянь, яка визначає неперервну функцію з всюди щільними інтервалами сталості” (Tadeusz Czeżowski (26.07.1889, Відень – 28.02.1981, Торунь) доктор філософії (1914), професор університету у Вільнюсі, філософ, логік).

У літньому семестрі на семінарі були виголошені такі доповіді:

Станіслав Рузевич: “Про теорему Пікара”.

Владислав Ліхтенберг: “Про систему з функціональних рівнянь, які неперервно заповнюють частину поверхні визначеною кривою”, “Про трансфінітні ітерації”, “Про неперервні всюди диференційовані відображення”.

Юзеф Ваніц: “Про розклад в суму 4 квадратів”, “Про одне твердження Вієфіріха (Wieferich)”.

Зофія Нападівічовна: “Про поверхневий квадрат заповнений кривою Лебега” (Zofia Napadiewiczówna (28.02.1888 Бяла – ??) викладала математику в жіночій гімназії у Львові).

Генрих Ґрудер: “Про теорему Віталі з теорії аналітичних функцій” (Henryk Gruder).

Миколай Нич: “Про еквівалентність означень Кантора і Ганкеля”.

Різними, що важливим успіхом стали три семінарські ghfws, які були подані до друку, одна – В. Ліхтенберга і дві – С. Рузевича.

Активних учасників семінару відзначали стипендіями. У зимовому семестрі 1911/12 н.р. стипендії отримали: Владислав Ліхтенберг (80 крон), Миколай Нич (80 крон), Тадеуш Чезовський (80 крон), Станіслав Рузевич (80 крон), Юзеф Ваніц (30 крон).

У літньому семестрі 1911/12 н.р. стипендії отримали: Владислав Ліхтенберг (70 крон), Станіслав Рузевич (70 крон), Миколай Нич (40 крон), Генрих Ґрудер (40 крон), Юзеф Ваніц (40 крон), Зофія Нападівічовна (40 крон).

6. УЧАСНИКИ ТА ТЕМАТИКА СЕМІНАРІВ ЮЗЕФА ПУЗИНИ

Частина наукових рефератів, які підготували учасники семінарів Ю. Пузини збереглися в архівах Львова, зокрема в Державному архіві Львівської області (фонд 26, опис 11). Серед них реферати таких студентів:

Ян Александрович: реферат “Лінійні трансформації в еліптичних функціях” [12, спр. 1457] (Jan Aleksandrowicz (09.04.1879, Львів – ??) професор II гімназії в Станіславові);

Ян Білик: реферат “Про однозначні розвинення чисел в нескінченний ряд” (1896) [12, спр. 329] (Jan Biłuk (22.08.1873, Угнів – ??) професор у гімназіях Бережан і Коломиї, де публікував статті в повідомленнях цих гімназій);

- Адольф Богуцький:** реферат “*Перетворення неперервних дробів на ряди і навики*” [12, спр. 332] (Adolf Bogucki (03.06.1872, Броди – 30.06.1960, Маків-Підхалянський) професор Реальної школи в Тарнові, гімназії в Кракові, директор гімназії в Кельцах (1916 – 1919), директор жіночої вчительської семінарії в Кракові);
- Юзеф Бляут:** реферат “*Про дробові функції, у яких чисельник і знаменник одночасно стає нулем або нескінченністю*” (1894) [12, спр. 934] (Józef Błauth (17.06.1871, Львів – ??) професор II гімназії в Станіславові та Бучачі);
- Михайло Грицак:** реферат “*Теорія Галуа*”, виклад реферату, зроблений хронікером семінару, В. Левицьким, зберігається в рукописному відділі бібліотеки імені В. Стефаніка (Michał Grycak (17.09.1872, Лисець – 26.09.1939, Львів) професор гімназії в Стрию, Львові, директор української гімназії в Перемишлі, візитатор шкіл, автор підручників з алгебри та геометрії для всіх класів українських гімназій) [24];
- Ян Лукасевич:** реферат “*Вчення Грассмана про розтяжність*” (1900) [12, спр. 1150] (Jan Łukasiewicz (21.12.1878 Львів – 13.02.1956, Дублін, Ірландія) професор університетів у Львові, Варшаві, Дубліні);
- Юзеф Мадей:** реферат “*Про функціональні детермінанти*” (1896) [12, спр. 1162] (Józef Madej);
- Артур Рафаловський:** реферат “*Про поділ кола*” (1896) [12, спр. 673] (Artur Rafałowski (04.10.1875, Стрий – ??));
- Юзеф Роскош:** реферат “*Дробові розвинення раціональних функцій*” (1901) [12, спр. 1263] (Józef Roskosz (19.06.1875, Хлопівка – ??) професор в гімназіях Жешува та Кракова);
- Станіслав Рухер:** реферати “*Зображення інтегральної функції в диференціальних рівняннях*” [12, спр. 1264], “*Основи числення ймовірностей*” [12, спр. 1265] (Stanisław Ruxer (26.10.1875, Борщів – ??) професор у гімназіях Львова та Станіславова);
- Еміль Снопек:** під керівництвом Ю. Пузини написаний реферат “*N-вимірні числа*” та опублікована стаття з теорії чисел [25] (Emil Snopce (23.11.1870, Львів – після 1923) навчався у Львівському університеті (1889 – 1893) і в Політехнічній школі (1893 – 1894), професор математики та фізики в гімназіях Львова, Дрогобича і Самбора);
- Антоній Собчук:** реферат “*Квадратичні форми*” [12, спр. 1441] (Antoni Sobczuk (28.01.1874, Варяж – після 1931) професор у гімназіях в Стрию, Дрогобичі);
- Кароль Чайковський:** реферат “*Про наближене зображення чисел раціональними дробами*” [12, спр. 1350] (Karol Czajkowski (23.10.1873, Перемишль – 1931) професор у гімназіях Бучача, Перемишля, Львова, зокрема академічної гімназії у Львові);
- Юзеф Янів:** реферат “*Про неперервні функції, які не мають похідної*” [12, спр. 791] (Józef Janiów (11.01.1868, Довголука – 23.11.1930) професор академічної гімназії).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. О. Гринів, Я. Притула, *Юзеф Пузина – провісник Львівської математичної школи*, Вісник Львів. ун-ту. Сер. мех.-мат. **85** (2018), 20–23.
2. L. Finkel, S. Starzyński, *Historia Uniwersytetu Lwowskiego*, Т. I, II. Lwów, 1894.
3. A. Alexiewicz, F. Barański, J. Koroński, *Koło matematyczno-fizyczne studentów Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie*, Zeszyty naukowe Uniwersytetu Opolskiego. Matematyka **30** (1997), 9–42.
4. Я. Притула, *Математика у Львові*, Leopoldis Scientifica. Наука у Львові до середини ХХ століття. Частина II. Точні науки, збірник наукових праць, за заг. ред. О. Петрука. Львів, Артос, 2020, с. 3–182.
5. <https://mmf.lnu.edu.ua/istoriia/istoriia-fakultetu>
6. О. Петрук, *Астрономія у Львівському університеті в 1800–1939 роках*, Львів, 2020. 287 с.
7. W. Nahn, *Kronika Uniwersytetu Lwowskiego II (1898/9–1909/10)*.
8. В. Левицький, *Про симетричні вираження вартостей функцій mod m*, Записки НТШ. **4** (1894), 124–139.
9. W. Lewicki, *O wyrażeniach symetrycznych z wartości funkcji mod m*, Prace matematyczno-fizyczne **6** (1895), no. 1, 5–19.
10. J. Załuski, *O pewnym sposobie przedstawienia wspólnych miejsc zerowych dwóch równań algebraicznych $f(x, y) = 0$, $g(x, y) = 0$* , Prace matematyczno-fizyczne **8** (1897), 129–138.
11. W. Lewicki, J. Załuski, *Wspomnienia rozgonne*, Muzeum, Lwów **23** (1907), no. 1, 224–226.
12. ДАЛО, Ф. 26, оп. 11.
13. Н. Садовський, *Короткий начерк функцій аналітичних*, Звіт дирекції Української державної чоловічої гімназії у Перемишлі, 1907.
14. Н. Садовський, *До теорії аналітичних функцій двох незалежних змінних*, Збірник МПЛС НТШ, **18–19** (1919), 117–132.
15. Я. Притула, *Doktoraty z matematyki na Uniwersytecie Lwowskim w latach 1877 – 1917*, Dzieje Matematyki Polskiej II, red. W. Więslawa) Wrocław, 2013, 133–150.
16. W. Lewicki, *Kilka uwag o wzorze interpolacyjnym Lagrange'a*, Wiadomości matematyczne **3** (1899), no. 3-6, 264–274.
17. К. Глібовицький, *Права руху маятника*, Збірник МПЛС НТШ **3** (1898), no. 2, 1–14.
18. ДАЛО, Ф. 26, оп. 15, спр. 726, стор. 31.
19. L. Hordyński, *O wyznacznikach częściowo przetworzonych*, Wiadomości matematyczne **8** (1904), 177–190.
20. S. Ruziewicz, *Sur une classe des séries potentielles partiellement divergentes sur son cercle de convergence*, Sprawozdania Towarzystwa Naukowego Warszawskiego **4** (1911), 451–453.
21. S. Ruziewicz, *O pewnym zagadnieniu, dotyczącym funkcji przemiennej*, Wektor, 1912.
22. S. Ruziewicz, *Z teorii szeregów*, Wektor, 1912.
23. ДАЛО, Ф. 26, оп. 5, спр. 1568, стор. 68–70.
24. ЛНБ ім. В. Стефаника, відділ рукописів, НТШ – 591, Матеріали з архіву Левицького.
25. E. Snopce, *O kongruencji $x^n + A_1x^{(n-1)} + A_2x^{(n-2)} \dots + A_n \equiv 0 \pmod{p}$* , Prace matematyczno-fizyczne **4** (1893), 63–70.

*Стаття: надійшла до редколегії 09.01.2023
доопрацьована 19.01.2023
прийнята до друку 22.04.2023*

**SCIENTIFIC MATHEMATICAL SEMINARS AT LVIV
UNIVERSITY IN 1894–1919: LEADERS, PARTICIPANTS, TOPICS
OF REPORTS**

Olena HRYNIV, Yaroslav PRYTULA

*Ivan Franko Lviv National University,
Universitetska Str., 1, 79000 Lviv, Ukraine
e-mails: ohryniv@gmail.com, ya.g.prytula@gmail.com*

We describe the history of the mathematical seminar at Lviv University. The paper provides information about the leaders of the mathematical seminar and the students who gave reports at the seminars, and describes the topics of the reports.

Key words: Lviv University, Franc I University, Franciscan University, Scientific seminar, mathematical seminar, Józef Puzyna, Waclaw Sierpiński, Volodymyr Lewicki.